

Arkeologisk kursundersökning av stenåldersboplats Raä 194 på Snickerstensmon i Ådals-Lidens sn.

Fornlämning: Raä 194, Fastighet: Västanbäck 1:4, Socken:
Ådals-Liden, Kommun: Sollefteå, Landskap: Ångermanland.

**Rapportnummer 2010:12
Ola George**

Murberget Länsmuseum Västernorrland
Box 34
871 21 Härnösand
www.murberget.se

Arkeologisk kursundersökning av stenåldersboplats Raä 194 på Snickerstensmon
i Ådals-Lidens sn.

© Murberget Länsmuseum Västernorrland, Ola George
Härnösand 2010
Foto: Murberget

ISSN 2000-0111

Innehåll

Sammanfattning	4
Inledning.....	5
Syfte	5
Metod	5
Topografi.....	5
Växtlighet och klimat under atlantisk tid	6
Beskrivning av fornlämningen, fornlämningsbild	6
Redogörelse av arbetet	8
Pedagogiskt arbete med Näsåkers skola.....	8
Anläggnings- och ytbeskrivningar	10
Fyndmaterial.....	16
Benmaterial	17
C-14 analys.....	19
Tolkning och diskussion.....	19
Tekniska och administrativa uppgifter	20
Referenser.....	20
Bilaga 1. Kartor och profiler	22
Bilaga 2. Fyndlista	24
Bilaga 3. Fyndlista från inventeringen	27
Bilaga 4. Fotolista	29
Bilaga 5. Dagbok.....	31
Bilaga 6. Osteologisk analys.....	32
Bilaga 7. Tidningsartiklar	38
Bilaga 8. Fotobilaga.....	40

Sammanfattning

Undersökningen av stenåldersboplatsen initierades av Bertil Nordin vid "Rock art Nämforsen- hällbildscentrum i norr" och Margareta Bergvall vid Murberget, Läns museet Västernorrland. Meningen var att genomföra undersökningen i samarbete med skolan i Näsåker.

För att möjliggöra projektet gick Murberget in med egna medel i form av arbetskraft och Hällbildscentret sökte medel från Björkåbruksfonden som lyckligtvis beviljades.

Skolbarn och lärare från klasserna 4 och 5 undersökte tillsammans med Murbergets arkeologer och pedagoger boplatsen under vecka 23-2009.

Den C-14 analys som utfördes daterar åtminstone en del av aktiviteterna på platsen som kan tillskrivas perioden 6 440- 6 090 f.Kr. vilket innebär att det är den hittills äldsta boplatsen som undersökts i länet.

Undersökningen visade att relativt tjocka kulturlager finns bevarade.

I kulturlagret fanns förutom avslag, skörbränd sten, rödockra, anläggningar och redskap i form av skrapor även brända ben.

Det är inte exakt fastlagt vad den undersökta ytan representerar, om det är platsen för huslämning, eller ett aktivitetsområde.

Fornlämningen har legat vid en å som löpt ut i Ångermanälven som då var en djup och bred havsvik. Troligen bildade ån en förtjockning vid den aktuella tidpunkten och den myr som idag finns på platsen hade då inte hunnit etablerats. De djur som finns representerade i benmaterialet tyder på en i huvudsak terrestrisk kost med mindre inslag av säl och fisk.

Inledning

Undersökningen av stenåldersboplatsen vid Snickerstensmon genomfördes som ett samarbete mellan Murberget Länsmuseum Västernorrland, Näsåkersskolan med årskurs 4-5 och "Rock art Nämforsen- hållbildscentrum i norr". Undersökningen blev möjlig genom att Murberget gick in med egeninsatser i form av arbetstid och Hållristningscentret ansökte och fick medel från stiftelsen Björkå AB fornminnesfond.

Syfte

Från Murbergets och "Rock art Nämforsen- hållbildscentrum i norr" sida har syftet med kursundersökningen varit att fortsätta samarbetet med Näsåkers skola. Skolan är en av få skolor i landet som utvalts att delta i *Adoptera ett framtidsminne*. I skolans läroplan talas om vikten av att ge eleverna möjlighet "att ta ansvar för den miljö de själva direkt kan påverka" (Bergvall 2002).

Länsstyrelsen motiverar sitt beslut om tillstånd med att "Förhistoriska lämningar utgör ett viktigt källmaterial för förståelsen av äldre tiders samhällen. Den nu planerade undersökningen förväntas kunna bidra till kunskapen om fångstsamhällets sociala och ekonomiska organisation i Mellannorrland.

I länets kulturarvsprogram *Kulturarv nu* är samverkan ett nyckelord. Undersökningen sker i samverkan med Näsåkers skola. Från Länsmuseum deltar även pedagoger.

Några av de övergripande målen i *Kulturarv nu* är att stärka människors historiska och kulturella medvetenhet, att göra kulturarvet tillgängligt för alla och att främja olika berättelser och tolkningar av historien. Länsstyrelsen bedömer att denna undersökning bidrar till att uppfylla dessa mål".

Metod

För att få grepp om boplatsens utbredning karterades all synlig skärvsten (området var till stora delar avtorvat sedan skogsvägen byggdes). De fynd som var synliga tillvaratogs och mättes in med hjälp av totalstation. Koordinatsystemet upprättades med hjälp av GPS-värden i rikets nät. Felmarginalen blev därför högst några meter. Ett par ytor med skärvstensanhopningar undersöktes. Grävningen genomfördes med hjälp av skärslevar och renshackor. Sanden sållades i såll med 2 eller 4 mm maskvidd. Inom undersökningsytorna vägdes skärvstenen som påträffades i grävningarna på 1 x 1 m eller i anläggning. Anläggningar dokumenterades med fotografering och profilritning. Benmaterialet analyserades av Petra Molnar och Carina Olson vid Osteoarkeologiska forskningslaboratoriet, Stockholms Universitet. C-14 analysen utfördes på bränt ben vid Ångströmlaboratoriet i Uppsala. Skolbarnen fick gräva, sålla och inventera skärvstenar innan kartering. Murbergets arkeologer och pedagoger diskuterade stenåldersfrågor med barnen under arbetets gång.

Topografi

Den nu registrerade boplatsens utbredning sammanfaller till största delen till den avbanade ytan som bildar en vändplats vid en igenväxande skogsväg. Fornlämningen begränsas i väster av myr som genomskärs av den norrut strömmande Skäljån. I öster begränsas boplatsen av Åssjöberget. Den västexponerade blockbemängda bergssluttningen är huvudsakligen bevuxen av tallar. Den sandiga fornlämningsytan ligger idag någon meter över myrmarken. Boplatsen har vid tidpunkten för användningen legat vid Skäljån som då troligen utgjorde en förtjockning med öppen vattenspegel. Ån flöt vidare ett stycke åt Nö innan den i en båge flöt

vidare mot väster ner till Ångermanälven. Dateringen (se C-14- analys) visar att boplatsen inte legat vid den dåvarande havsnivån.

Växtlighet och klimat under atlantisk tid

Enligt Nationalencyklopedin omfattade atlantisk tid, *perioden mellan 8 000 och 5 000 kol-14-år före nutid, vilket motsvarar ungefär 6900–3900 f.Kr. Sverige hade en somarmedeltemperatur som var 2–4 °C högre än i nutid. Dessutom var vinterklimatet, åtminstone tidvis, mer maritimt präglat än nu. Tall och björk dominerade i norra Sverige (Nationalencyklopedin).*

Östersjön utgjordes under perioden då boplatsen fanns av Litorinahavet som var ett, saltvattenstadium i Östersjöns utvecklingshistoria mellan ca 8 000 och 3 000 kol-14-år före nutid, vilket ungefär motsvarar 7000-1000 f.Kr. Det är uppkallat efter släktet Littorina, strandsnäckor, som hittas i L:s strandavlagringar upp till Stockholmstrakten.

Den tidsmässiga avgränsningen av L. är något oklar. Geologen Henrik Munthe ansåg att L. i vidsträckt bemärkelse tidsmässigt sträcker sig från det att världshavets yta genom den eustatiska transgressionen nådde östersjösänkans pasströsklar i Bälthavet och Öresund och fram till nutid. Han indelade det i tre delskeden, det mindre salta Mastogloiahavet, det saltare egentliga L. och det utsötade Limnaeahavet. I nyare litteratur låter man nästan alltid Limnaeahavet utgöra ett eget stadium.

Äldre undersökningar visar att vattendjupet vid pasströsklarna, vilket rimligen bör reglera inströmningen av saltvatten, var störst ungefär mellan 5000 och 1000 f.Kr. Det skulle därför kunna motsvara en datering för det egentliga L. Dess maximala salthalt har för Stockholmstrakten angivits till 1,6 % mot nutida 0,5-0,6 %. Undersökningsmetoderna skulle dock inte hålla för en kritisk granskning i dag.

L:s fauna är känd genom benfynd från kustnära boplatser och i sediment. De flesta av den nutida Östersjöns fiskarter är representerade, i några fall från platser som ligger norr om artens nutida utbredningsområde. Anmärkningsvärda är ett 20-tal fynd av grönländssäl från littorina- och limnaeahavssediment. Huruvida den förekom p.g.a. vattnets högre salthalt, stor fiskrikedom eller speciella klimatförhållanden är inte utrett. För övrigt förekommer fynd av alla Östersjöns nutida sälararter och också av en del valar. De senare härrör kanske främst från djur som förirrat sig in i den "ryssja" som östersjösänkan utgör (Nationalencyklopedin).

Enligt Mikael Berglund (geolog vid Mittuniversitetet) så har tall och björkskogen dominerat vid den aktuella tidpunkten, det har även funnits al samt förmodligen ett visst bestånd av alm och hassel (Berglund muntligen).

Beskrivning av fornlämningen, fornlämningsbild

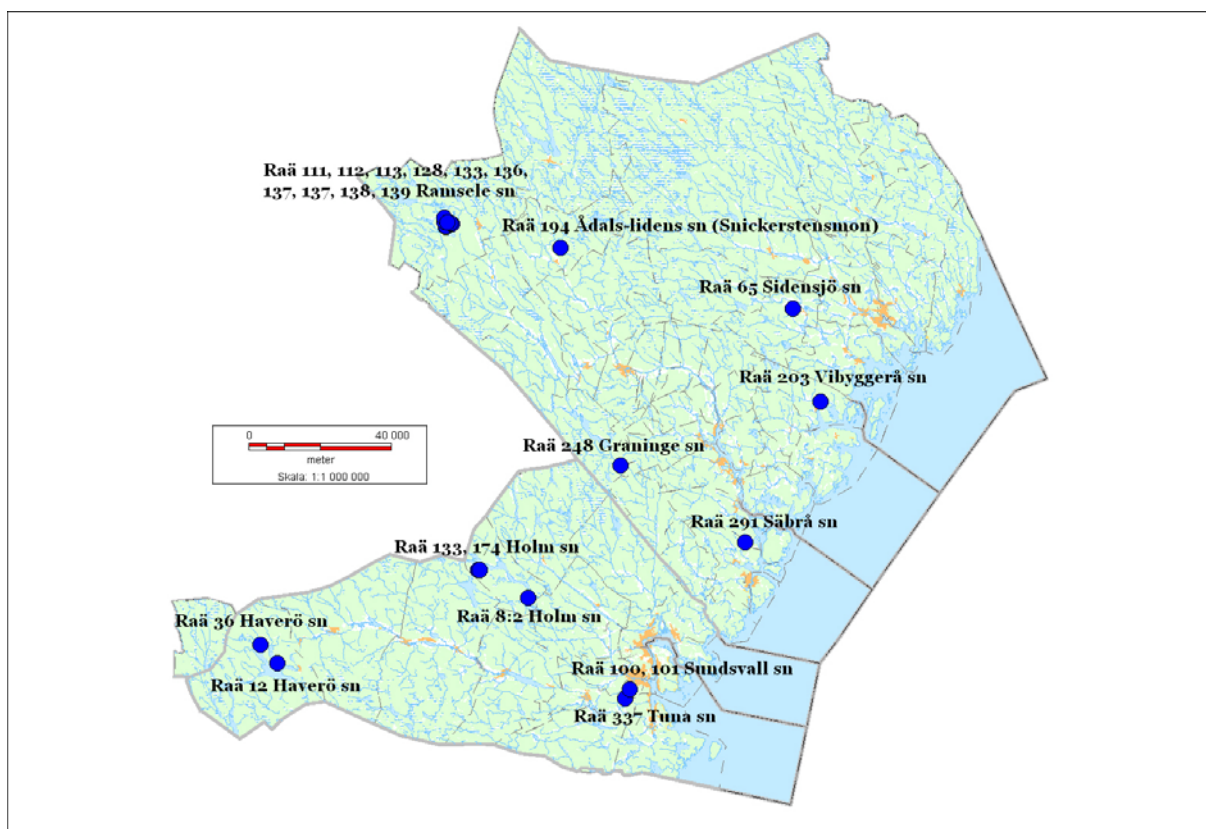
Fornlämningen upptäcktes 2001 i samband med en specialinventering.

Beskrivningen i FMIS före undersökningen löd innan 2009 års undersökning:

“Boplats, ca 160 x 14- 42 m (N-S). På den avbanade markytan iakttogs spridd skärvsten och ca 20 skärvstenskoncentrationer. I boplatsens NV del iakttogs 3 koncentrationer av kvartsavslag och brända ben. I boplatsens N del syns i den öppna markytan, ca 10 m S om den synliga begränsningen, 1 benkoncentration, 20 m S om den synliga begränsningen 2 benkoncentrationer och 30 m S om denna, en koncentration av ben och kvartsavslag. En uppfattning i trakten är att platsens namn, Snickerstensmon, kommer sig av de "tillsnickrade" stenarna, dvs. den skörbrända stenen”.

Inom en radie på 5 km från boplatsen finns förutom de välkända hållristningarna vid Nämforsen ett flertal boplatser, fångstgropar, fångstgropssystem och fyndplatser för stenredskap.

I ADIN (arkeologiska databaser i Norrland) finns i Västernorrland 21 platser med mesolitiska dateringar upptagna. Flera av undersökningarna utfördes i samband med vattenregleringarna. En stor del av har varit forskningsundersökningar ibland kombinerat med räddnings eller återställningsarbeten. På senare år har exploateringsundersökningarna dominerat. För en sammanfattande text över några av de undersökta mesolitiska boplatserna i Norrland hänvisas till Maria Lindebergs rapport över den arkeologiska undersökningen av en stenåldersboplats vid Furusjön (Lindeberg 2006:7-11).

Översikt av undersökta fornlämningar som har mesolitiska dateringar i Västernorrland enligt ADIN.

10500	10000	9500	9000	8500	8000	7500	7000	6500	6000	5500	5000	4500	4000	3500	3000	2500	2000	1800
Palaeolithic			Mesolithic												Neolithic			
Segebro Bromme			Lyngby	Hensbacka	Sandarna Culture		Lihult		Ertebølle Culture					Early	Middle	Late		
				Maglemose														
Komsa				Fosna		Nøstvet					Neolithic & Sub-Neolithic Cultures							
				NF I												NF II		
				Askola		Suomusjärvi					E T D Comb Ceramic Culture							
Baltic Ice Lake				Yoldia Sea		Ancylus Lake				Litorina Sea								
Götiglacial				Finiglacial				Post-Glacial										
	Alleröd	Y. Dryas	Pre-Boreal		Boreal		Atlantic					Sub-Boreal						
10500	10000	9500	9000	8500	8000	7500	7000	6500	6000	5500	5000	4500	4000	3500	3000	2500	2000	1800

Förenklat schema över kultur och kronologi över södra Sverige, Norge, norra Fenno-Skandia och Finland (efter Loeffler 2005).

Redogörelse av arbetet

Arbetet inleddes med att alla synliga skärvstenar markerades ut med gula blompinnar som sedan mättes in med totalstationen. Några ytor med fynd och skärvstenskoncentrationer undersöktes varefter undersökningen koncentrerades till en plats i västra delen av området. Denna plats utmärktes av skärvsten, färgningar och fynd av ben, avslag och stenredskap. De skolbarn som deltog i arbetet deltog i diskussioner om fornlämningen, fynden, hur människorna levte osv. Barnen deltog i grävnings och sållningsarbetet.

Pedagogiskt arbete med Näsåkers skola

I samband med millennieskiftet initierade Stiftelsen Nämforsen ("Rock art Nämforsen-hällbildscentrum i norr"), Riksantikvarieämbetet och Länsmuseum Murberget att Näsåkers Skola skulle adoptera hällristningsområdet som ett Framtidsminne. Adoptionen genomfördes högtidligt vid forsen med representanter från Riksantikvarieämbetet, länsstyrelsen och Länsmuseum, då adoptionsbeviset överlämnades.

Därefter påbörjades ett långsiktigt pedagogiskt arbete mellan Länsmuseum och Näsåkers Skola. Våren 2001 genomförde Länsmuseets pedagoger Maria Nordlund och Margareta Bergvall en fornminnesinventering med skolan, som en del av det fortsatta adoptionsarbetet. Då hittades denna boplats tack vare tips av en förälder. Boplatsen registrerades. Sedan dess har det varit en stark önskan att göra en mindre arkeologisk undersökning tillsammans med barnen, bl. a för att få material för C14 dateringar.

Samma år fick Länsmuseum och Näsåkers skola ett uppdrag av Riksantikvarieämbetet att skriva en studiehandledning över det pedagogiska arbetet och adoptionen (Bergvall.2002). Studiematerialet publicerades av Riksantikvarieämbetet.

Åren därpå genomfördes flera arkeologiska undersökningar nedanför forsen, vid den stora boplatsen som tidigare inte undersökts. Även där deltog barnen i den arkeologiska undersökningen, under ledning av Ola George.

Hösten 2008 ansökte Stiftelsen Nämforsen om medel från stiftelsen Björkå AB fornminnesfond för en mindre arkeologisk undersökning som också skulle vara ett pedagogiskt projekt där skolan medverkade. Ansökan beviljades och därmed medverkade

arkeolog/pedagogerna Margareta Bergvall och Maria Nordlund och arkeologerna Ola George och Maria Lindeberg i undersökningen. Från skolan medverkade klasserna 5 och 6.

Skolbarn från Näsåkers skola sällar med Ola George från Läns museet.

Skolbarn från Näsåkers skola gräver.

Anläggnings- och ytbeskrivningar

Jorden vid den större undersökningsytan i norra delen av fornlämningen bestod av upp till 0,2 m rödbrun kulturpåverkad finsand med inslag av brända ben, skärvsten, avslag och några skrapor. Kulturlagret var med andra ord tjockt trots att ytan banats av. Inom ytan fanns flera anläggningar.

*Översikt av den norra delen av fornlämningen.
Foto från syd i lämningens mellersta del.*

*Översikt av den södra delen av fornlämningen.
Foto från norr i lämningens mellersta del.*

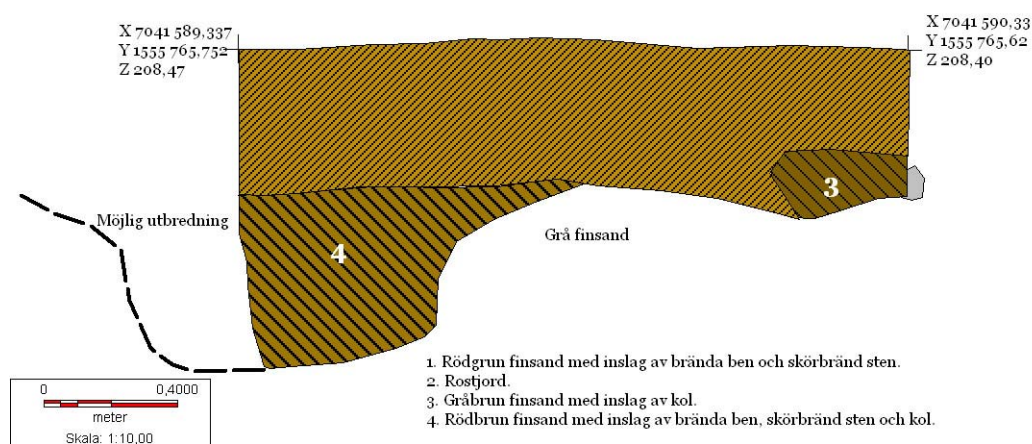
*Översikt av den större undersökningsytan i norra delen av fornlämningen.
Foto från öst.*

Anläggning 1: I västra delen av schaktet framkom en kokgrop (X 7041 589,64 Y 1555 766). Det totala djupet från markytan ner till botten var 0,46 m. Gropen undersöktes förmodligen till ca $\frac{1}{4}$ då 1 x 1 m rutans sydvästra hörn låg i anläggningens ungefärliga mitt. Fyllningen bestod av finsand med inslag av skärviga stenar, kol och brända ben.

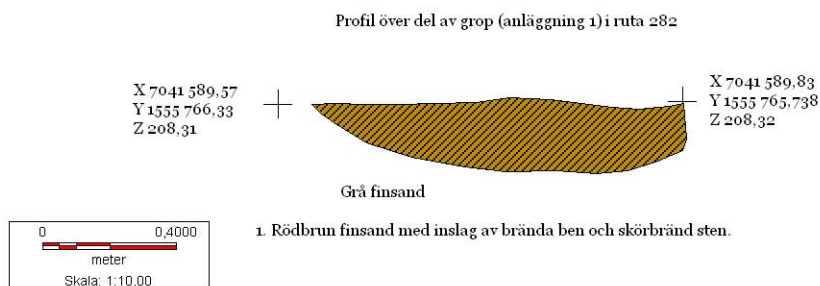

Anläggning 1 fotad från nordöst.

Anläggning 1 ritad från öst
(undersökt till ca 1/4 på grund av rutgrävning,
den öst-västliga profilen ej ritad)

Anläggning 1 i profil.

Profil av del av anläggning 1.

Anläggning 2: Härdrest (X 7041 768,32 Y 1555 588,20) med oregelbunden form, ca 1,45 x 0,6 m stor (störst i Nv-Sö riktning) och bestående av brungrå -rödbrun finsand med skörbrända stenar och sotfläckar. Djupet var ca 0,05 m.

Anläggning 2, härdrest fotad från syd.

Anläggning 2, hårdrest i profil. Foto från nordöst.

Anläggning 3: Sotfärgningen (X 7041 592,52 Y 1555 768,16) var ca 0,3 x 0,2 m stor (så långt som den grävdes fram) den bestod av grå sotig finsand med inslag av brända ben. Anläggningen framkom i nordöstra hörnet av schaktet och undersöktes inte i sin helhet då tiden var allt för knapp.

Anläggning 3 sotfärgning fotad från sydväst.

Anläggning 4: Skärvtstensanhopning/hårdrest (X 7041 567,48 Y 1555 783,40) 2,4 x 2 m stor (störst i ö-v riktning), mestadels bestående av mindre skörbrända stenar. Anläggningen rensades fram och mättes in men snittades inte då den var tunn (då ytan tidigare avbanats i samband med bygget av vändplanen).

Anläggning 4 skärvtstensanhopning/härdrest. Foto från väst.

Anläggning 5: Skärvtstensanhopning (X 7041 533,44 Y 1555 796,92) 1,1 x 0,6 m stor (störst i Sv-Nö riktning) bestående av mindre skärviga stenar i ett tunt lager.

Anläggning 5, skärvtstensanhopning/härdrest. Foto från väst.

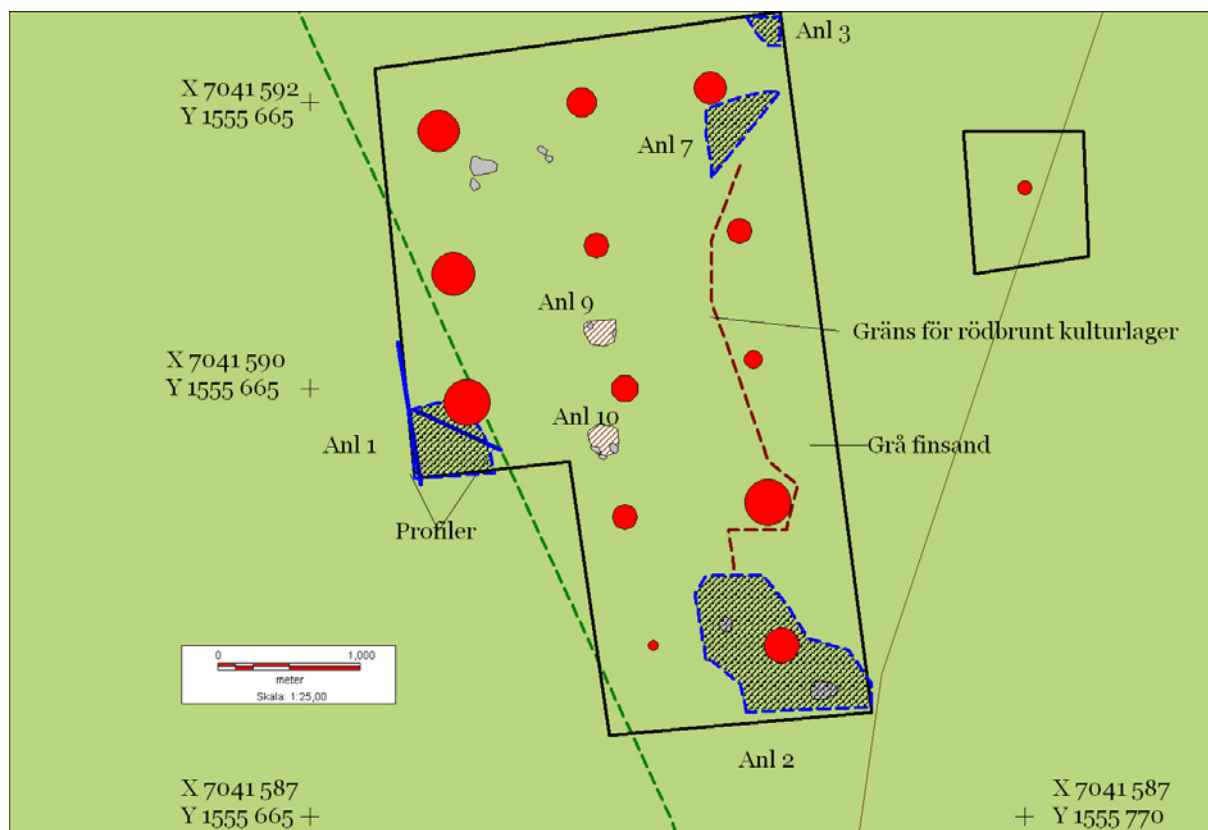
Anläggning 6: Område med brända ben (X 7041 601,32 Y 1555 766,00), oval form 5,2 x 3,2 m (N-S).

Anläggning 7: Mörkfärgning (7041 591,80 Y 1555 768,04) triangulär form (basen orienterad i SV-Nö) 0,7 x 0,3 m stor.

Anläggning 8: Område med skärvsten och brända ben (X 7041 541,88 Y 1555 791,92), närmast rektangulär form 3,9 x 3 m (N-S).

Anläggning 9: Mörkfärgning (7041 590,38 Y 1555 767,02) rundad form, ca 0,2 x 0,2 m stor, i ytan ett par mindre stenar, fyllning med inslag av kol och små brända ben. Anläggningen framrensad men ej profilgrävd.

Anläggning 10: Mörkfärgning (X 7041 589,63 Y 1555 767,05) rundad form, ca 0,2 x 0,2 m stor, i ytan några mindre stenar, fyllning med inslag av kol, små brända ben och avslag. Anläggningen framrensad men ej profilgrävd.

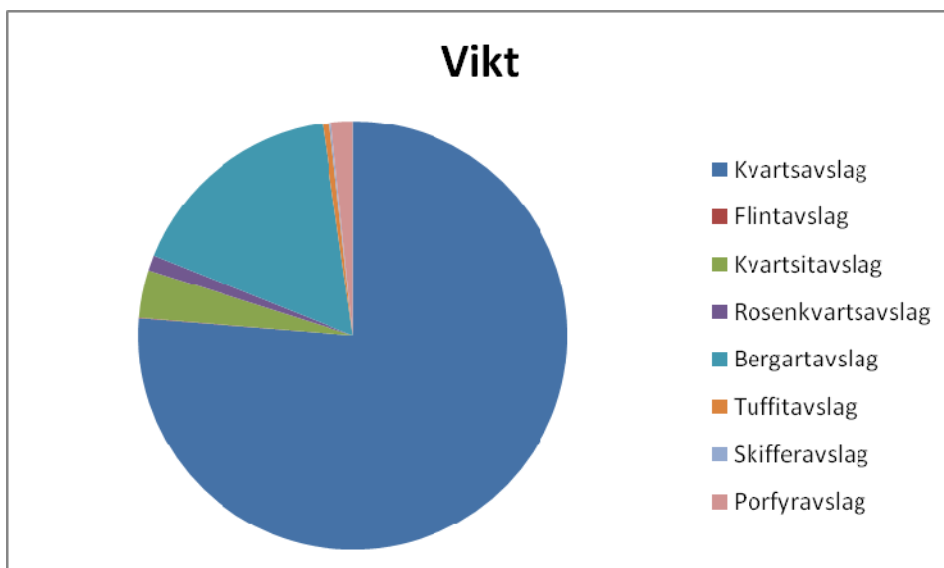

Skärvstensspridning markerad med röda prickar proportionerliga till vikterna 2-16 kg.

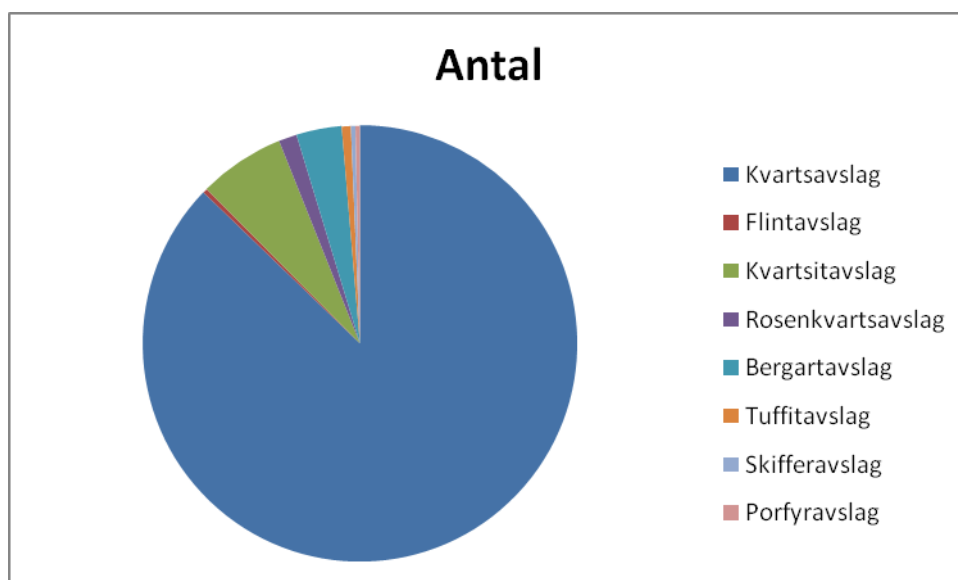
Fyndmaterial

Fyndmaterialet bestod mestadels av slagen kvarts (vit och grå), mindre frekvent förekom slagen kvartsit (vit och grå), rosenkvarts, tuffit, porfyrisk bergart, skiffer, bergart samt flinta. Skraporna är tillverkade av tät kvarts (en kölskrapa samt två fragment och en hel skrapa av ungefär tumnagels storlek och 5-7,5 mm tjocklek). En sänkesten hittades i samband med inventeringen 2001. Sänket kan ha använts vid fiske i den närliggande ån eller i den dåvarande havsviken.

Flera bitar av rödockra visar på en frekvent användning redan under mesolitisk tid. Från undersökningarna av de neolitiska boplatserna vid Bjästamon vet vi att rödockran förekom i och kring husen och i den grav som hittades och på de olika aktivitetsytorna (Gustafsson & Spång 2007). I nuläget vet vi inte säkert i vilket sammanhang (aktivitetsyta, bostad) vi ska sätta in undersökningsytan.

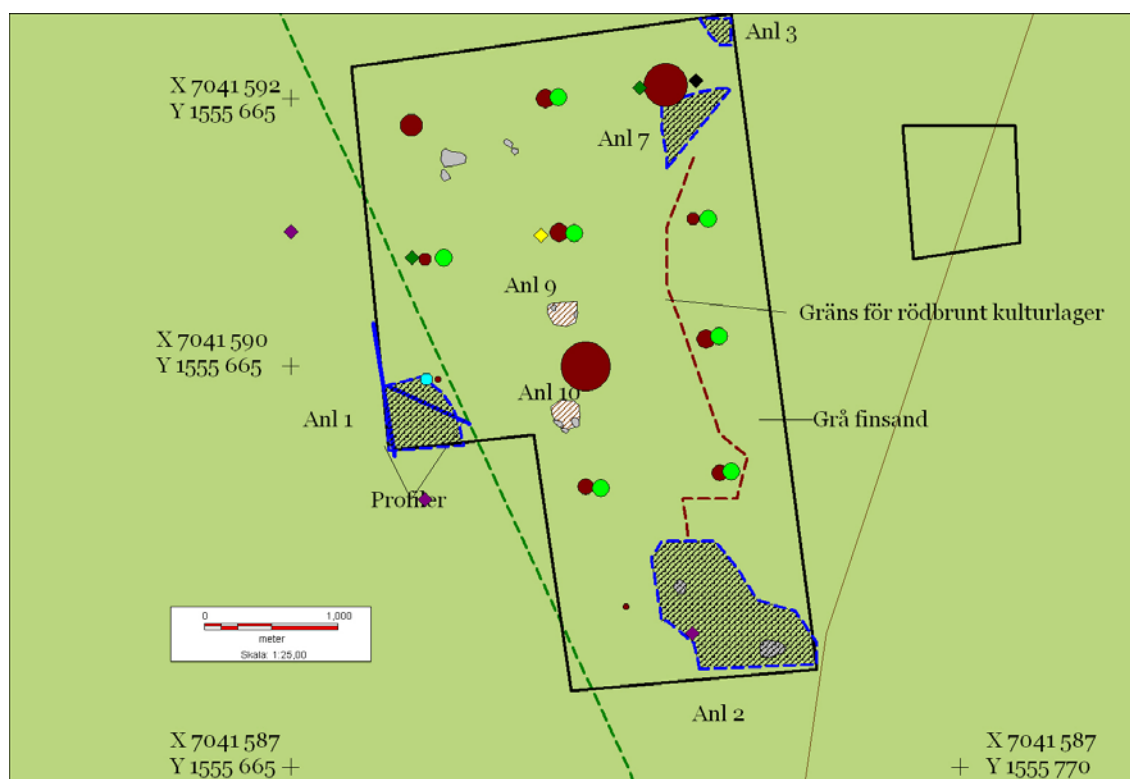
Stenmaterialets fördelning utifrån vikt.

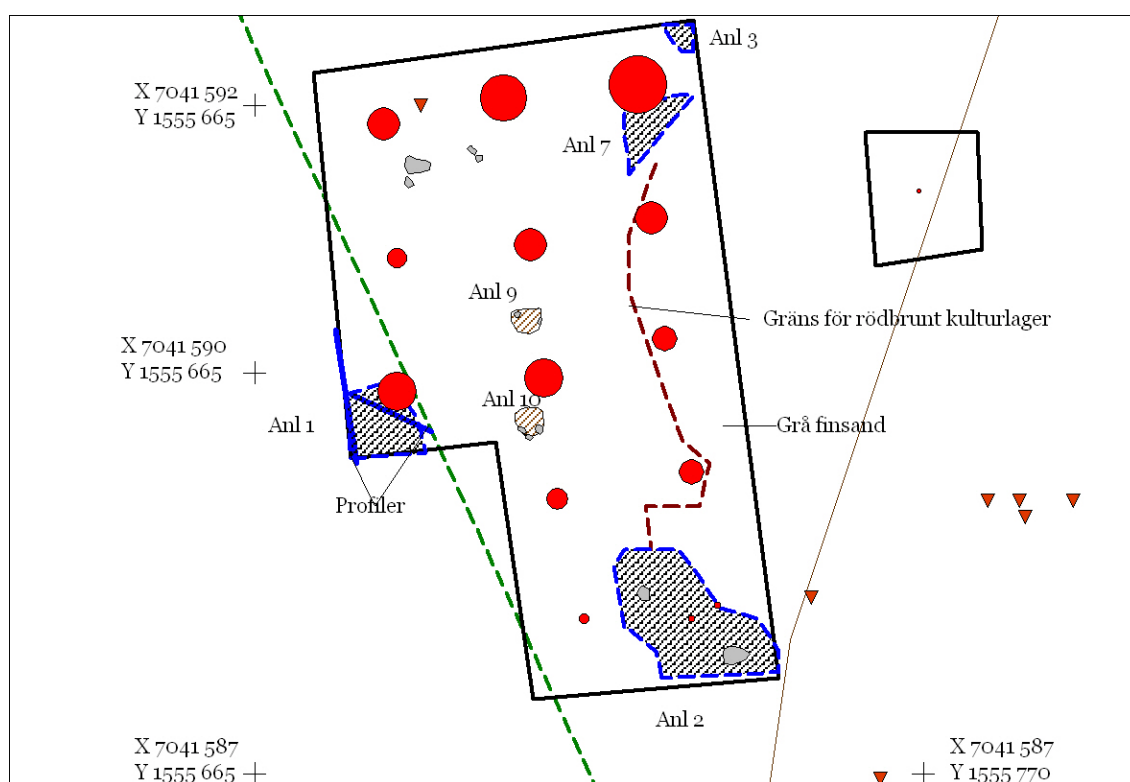
Stenmaterialets fördelning utifrån antal.

Benmaterial

Det helt dominerande benmaterialet kommer från älg (77 fragment), följt av stor gräsätare (40 fragment) och gräsätare (5 fragment). Bland de två sistnämnda kategorierna döljs troligen en hel del älgben. Mindre vanliga är bäverbenen (2 fragment), järpe (1 fragment), gädda (1 fragment) och säl (1 fragment). Det ser följaktligen ut som att ekonomin huvudsakligen haft en terrestrisk inriktning. Möjligen kan bevaringsförhållanden påverka bilden av hur stor del fisket utgjort i ekonomin.

Spridningen av olika djurarters ben. Säl=svart fyrkant, bäver=gröna fyrkanter, gräsätare=lila fyrkanter, järpe=turkos prick, gädda=gul fyrkant, stor gräsätare=ljusgrön prick. Älgbenen markeras med bruna prickar i storleksintervall 2- 8- och 14-16 fragment.

Benmängd markerad med röda prickar proportionerliga till vikterna 1-357 gr.

C-14 analys

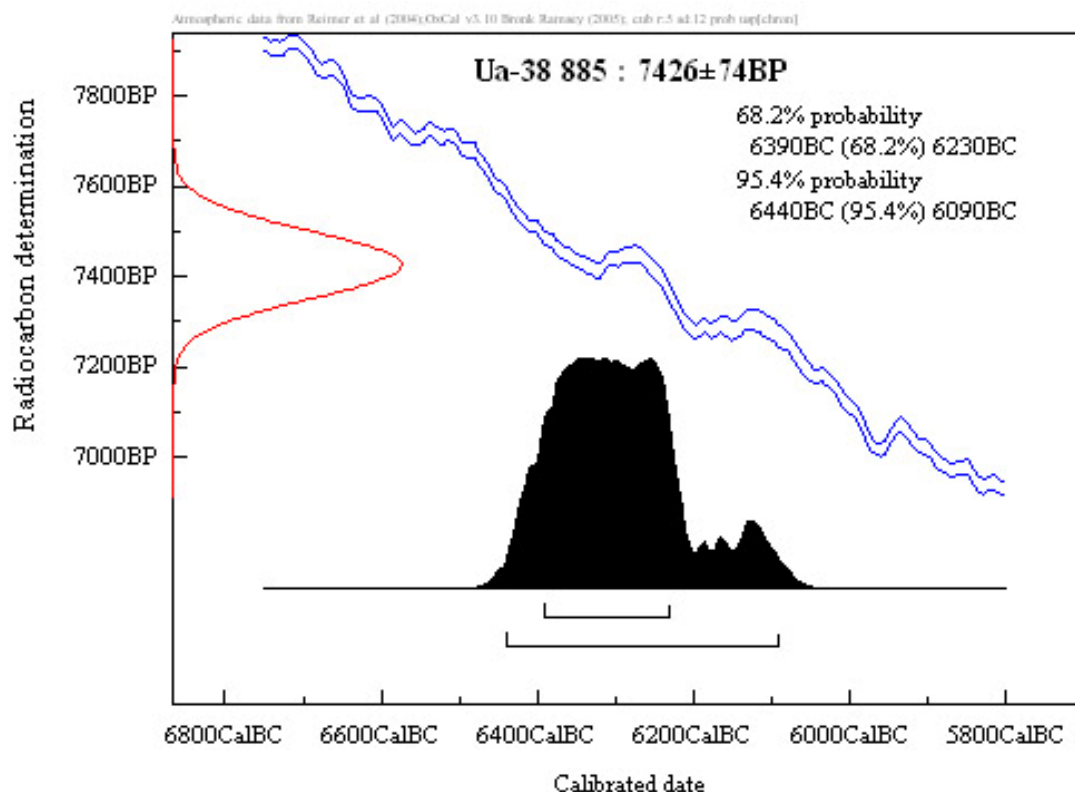
C-14 analysen utfördes på ett bränt ben av älg (från punktnummer 191

X 7041 591,12 Y 1555 768) som påträffades vid undersökningen.

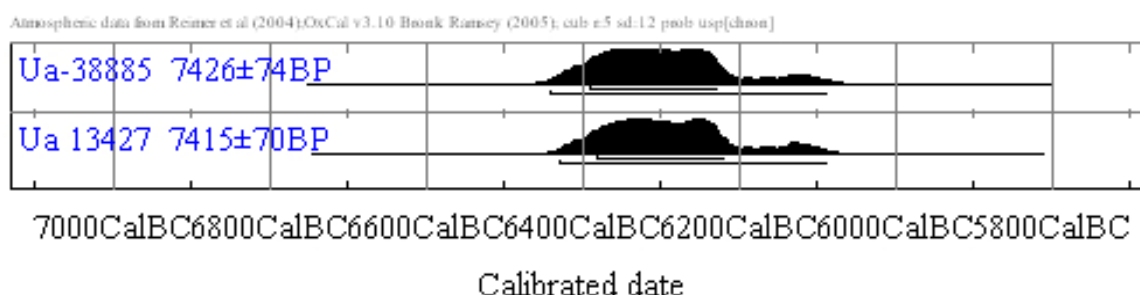
Dateringen (Ua-38 885) har ett okalibrerat värde på 7 426±74 BP.

Med 68,2 % sannolikhet faller dateringens kalibrerade värde inom tidsspannet 6 390 och 6 230 f.Kr. med 95,4 % sannolikhet faller dateringen inom tidsspannet 6 440 till 6 090 f.Kr.

Dateringen utgör tillsammans med en tidigare undersökt fornlämning (Raä 65, Sidensjö socken, Örnsköldsviks kommun) de äldsta i länet (Forsberg, L & George, O. 1997).

Det kalibrerade C-14- värdet för provet från Snickerstensmon.

Dateringarna från Snickerstensmon UA-38 885 och Rää 65 i Sidensjö Ua-13 427.

Tolkning och diskussion

Undersökningen visade att relativt tjocka kulturlager finns bevarade inom området trots att ytan avbanats i samband med anläggandet av en vändplan. I kulturlagret finns förutom avslag, skörbränd sten, rödockra, anläggningar, redskap i form av skrapor även brända ben.

Det är inte exakt fastlagt vad ytan representerar, om det är platsen för en huslämning eller ett aktivitetsområde. Att rödockra förekommer ger egentligen ingen ledning för tolkning av den undersökta ytans användning eftersom rödockra kan förekomma inom boplats, gravar och aktivitetsytor.

C-14 analysen utfördes på en bit bränt ben och dateringen hamnade i spannet mellan 6 440-6 090 f.Kr. det är i nuläget svårt att veta hur länge området använts. Flera dateringar skulle kunna svara på den frågan. Fornlämningen har legat vid en å som löpt ut i Ångermanälven (som då var en djup havsvik, se bilaga 1), troligen bildade ån en förtjockning vid den aktuella tidpunkten och den myr som idag finns på platsen hade då inte hunnit etablerats. En provborrning i myren skulle kunna datera myrens etablering och dessutom spåra vegetationsutvecklingen.

De djur som finns representerade i benmaterialet tyder på en i huvudsak terrestrisk kost med mindre inslag av säl och fisk (fiskmaterialet kan vara underrepresenterat på grund av bevaringsförhållandena).

Stenmaterialet domineras helt av kvarts följt av bergarter och kvartsit. Även om inte avslagen har klassificerats ser plattformsteknik ut att ha tillämpats i vissa fall.

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr: 431-5854-09

Länsmuseets dnr: 2009/117

Län: Västernorrland

Landskap: Ångermanland

Kommun: Sollefteå

Socken: Ådals- Liden

Fastighet: Västanbäck 3:2

Kartblad: 19 H 8b

Belägenhet: X 7041 560 Y 1555 780

Undersökt yta ca 28 m²

Koordinatsystem och höjdvärden: Rikets nät 2,5 gon väst efter GPS-värden.

Undersökningstid:

Vecka 23-2009.

Personal från Murberget Länsmuseum Västernorrland: Ola George, Maria Lindeberg, Margareta Bergvall och Maria Nordlund.

Rapportsammanställning: Ola George.

Dokumentationsmaterial i form av ritningar, fotografier, dagböcker mm förvaras på Murberget, Länsmuseum Västernorrland.

Referenser

ADIN, Arkeologisk databas i Norrland. Upprättad av Per H Ramqvist år 1995; Arkeologiska utgrävningar i Norrland 1950-1995: en databas sammanfattande 1700 undersökningar. Uppdaterad för Västernorrlands län 2007 av Peter Persson, Murberget Länsmuseum Västernorrland.

Bergvall, Margareta 2002: Adoptera ett Framtidsminne. 6000-åriga hällristningar i Nämforsen. Barn vårdar, värnar värden. Länsmuseum Västernorrland /Riksantikvarieämbetet 2002.

Forsberg, L & George, O. 1997. Huvudundersökning, Raä 65, Ödsbyn 2:4, Sidensjö sn, Örnsköldsviks kn, Ångermanland. Murberget, Läns museet Västernorrland 1997:16.

Loffler, D. 2005. CONTESTED LANDSCAPES/CONTESTED HERITAGE. History and heritage in Sweden and their implications concerning the interpretation of Norrlandian past. Archaeology and environment 18. Umeå Universitet.

Gustafsson, P & Spång, L. G. Red. 2007. Stenålderns stationer. Arkeologi i botniabanans spår. Riksantikvarieämbetet och Murberget, Läns museet Västernorrland.

Lindeberg, M. 2006. Arkeologisk undersökning av en stenåldersboplats vid Furusjön. Rapport 2006:4. Murberget, Läns museet Västernorrland.

Nationalencyklopedins webbupplaga.

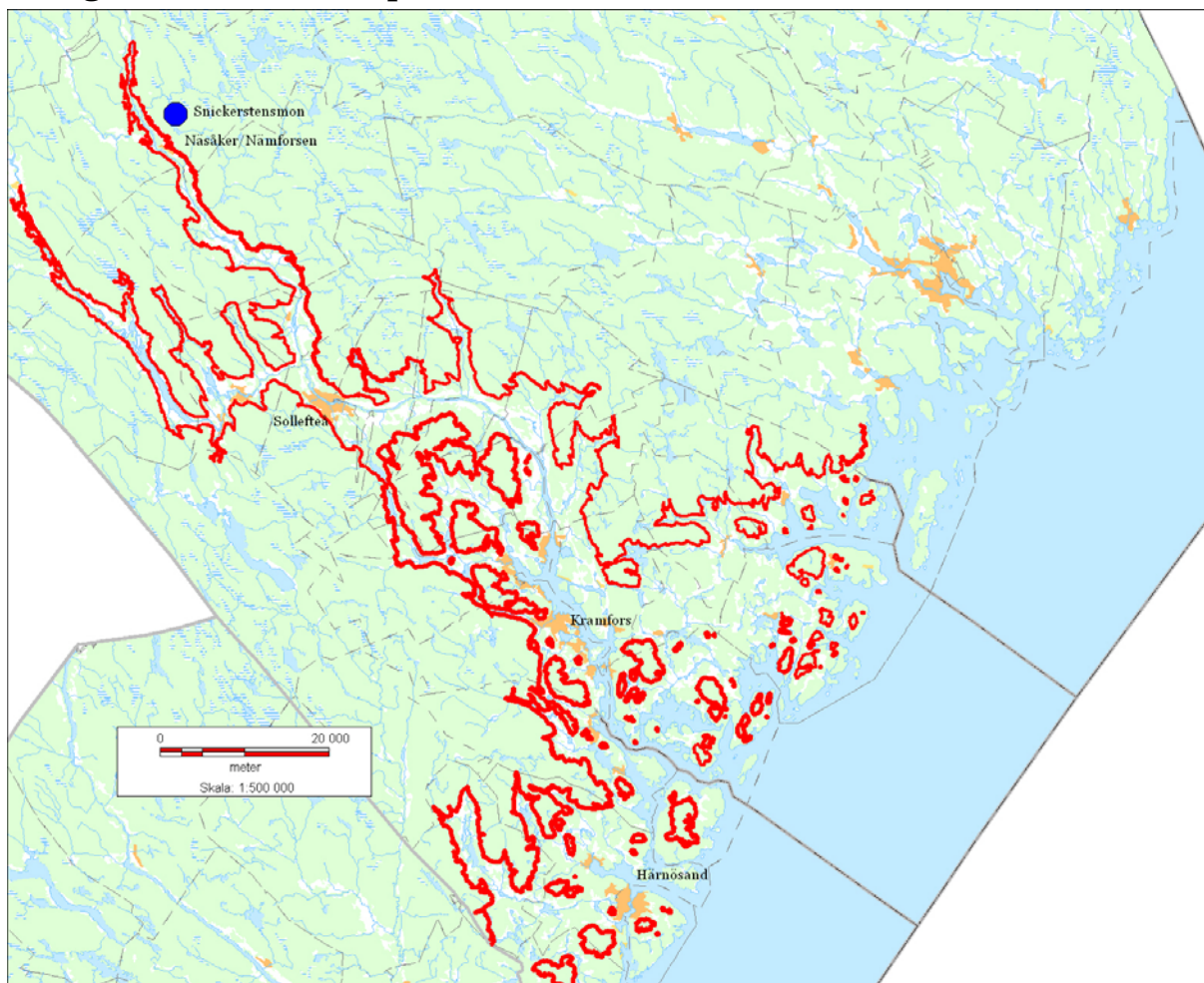
Informationsinsatser:

Artikel i Tidningen Ångermanland

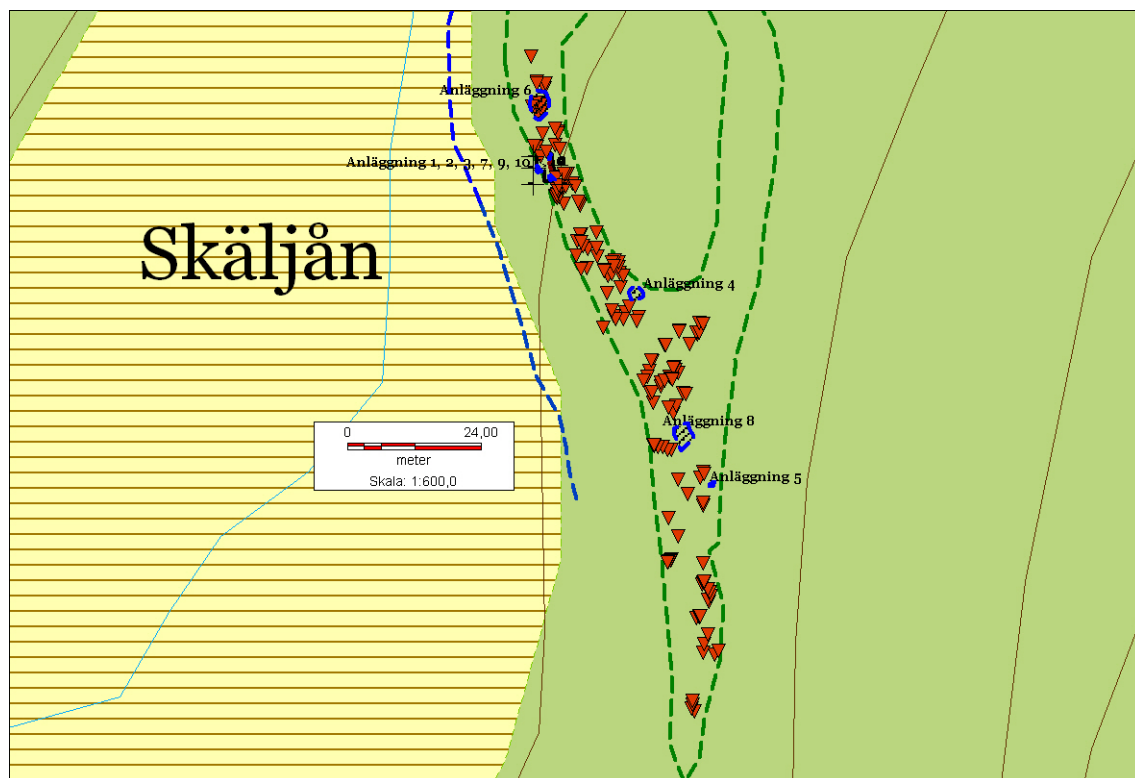
Artikel på Läns museets hemsida:

<http://www.murberget.se/artiklar.aspx?id=211&aid=380>

Bilaga 1. Kartor och profiler

Karta över Ångermanälven upp till undersökningsplatsen vid Snickerstensmon (markerad med en blå punkt). De röda strecken utgör 140 m nivå över havet vilket ungefär motsvarar havets strandlinje vid tiden för boplatsens datering för ca 8 400- 8 090 år sedan.

Översikt med anläggningarna och de inmätta skärvstenarna (markerade med röda trianglar). Den grönstreckade ytan visar den avbanade vändplatsen. Det blå strecket visar myrkanten.

Bilaga 2. Fyndlista

Fyndnr	Fynd	Pnr	X	Y	Z	Mått	Antal	Vikt	Kommentar
1	Rödockra	287	7 041 588,17	1 555 767,45	208,67		1	0,1	
2	Kvartsavslag	287	7 041 588,17	1 555 767,45	208,67		3	1,5	
3	Flintavslag	287	7 041 588,17	1 555 767,45	208,67		1	0,1	
4	Kvartsitavslag	287	7 041 588,17	1 555 767,45	208,67		1	0,1	Mörkgrå kvartsit
5	Rödockra	259	7 041 589,21	1 555 768,23	208,63		1	0,1	
6	Rosenkvartsavslag	259	7 041 589,21	1 555 768,23	208,63		2	2,1	
7	Kvartsavslag	259	7 041 589,21	1 555 768,23	208,63		17	9,9	Vita, en nästan igenomskinlig
8	Kvartsavslag	259	7 041 589,21	1 555 768,23	208,63		2	6,8	Grå kvartsit
9	Kvartsitavslag	259	7 041 589,21	1 555 768,23	208,63		8	3,5	Grå kvartsit
10	Rödockra	289	7 041 592,11	1 555 767,82	208,61		1	0,4	Sv hörnet i färgning
11	Bergartavslag	289	7 041 592,11	1 555 767,82	208,61		6	31,7	
12	Kvartsavslag	289	7 041 592,11	1 555 767,82	208,61		70	31,6	Vit kvarts
13	Kvartsitavslag	289	7 041 592,11	1 555 767,82	208,61		1	0,1	Vit kvartsit
14	Kvartsitavslag	289	7 041 592,11	1 555 767,82	208,61		3	1,5	Grå kvartsit
15	Kvartsavslag	260	7 041 589,06	1 555 767,24	208,71		8	5,4	Vit kvarts
16	Bergartavslag	260	7 041 589,06	1 555 767,24	208,71		1	0,3	
17	Kvartsavslag	262	7 041 590,99	1 555 767,03	208,66		26	15,6	Vit kvarts
18	Kvartsavslag	261	7 041 590,00	1 555 767,16	208,66		34	17	Vit kvarts
19	Kvartsavslag	261	7 041 590,00	1 555 767,16	208,66		2	7,5	Grå kvarts
20	Rödockra	261	7 041 590,00	1 555 767,16	208,66		1	0,1	
21	Kvartsitavslag	261	7 041 590,00	1 555 767,16	208,66		2	2,3	Grå kvartsit
22	Bergartavslag	261	7 041 590,00	1 555 767,16	208,66		2	1,8	
23	Kvartsskrapa	262	7 041 590,99	1 555 767,03	208,66	19,5 x 19,5 x7,5 mm	1	3,1	Tät vit kvarts
24	Rosenkvartsavslag	262	7 041 590,99	1 555 767,03	208,66		1	0,5	
25	Kvartsavslag	262	7 041 590,99	1 555 767,03	208,66		5	11	Grå kvarts
26	Kvartsskrapsfragment	262	7 041 590,99	1 555 767,03	208,66	16 x 11,5 x 5,5	1	1,4	Grå tät kvarts

						mm			
27	Kvartsavslag?	86	7 041 533,26	1 555 796,99	210,11		1	0,2	Vit kvarts
28	Rödockra	282	7 041 589,90	1 555 766,07	208,62		2	0,1	Från botten ner mot den orörda sanden
29	Kvartsavslag	282	7 041 589,90	1 555 766,07	208,62		20	4,8	Vit kvarts
30	Kvartsskrapsfragment	282	7 041 589,90	1 555 766,07	208,62	16,5 x 11 x 5 mm	1	1,1	Vit kvarts
31	Kvartsavslag	282	7 041 589,90	1 555 766,07	208,62		2	0,3	Grå kvarts
32	Kvartsitavslag	282	7 041 589,90	1 555 766,07	208,62		1	0,2	Grå kvartsit
33	Tuffitavslag	282	7 041 589,90	1 555 766,07	208,62		1	1,1	
34	Skifferavslag	282	7 041 589,90	1 555 766,07	208,62		1	0,3	Mörkgrå/svart skiffer
35	Kvartsitavslag	282	7 041 589,90	1 555 766,07	208,62		1	0,3	Grå med tunna röda inslag
36	Kvartsitavslag	282	7 041 589,90	1 555 766,07	208,62		1	0,5	Grå till ljusbrun med tydlig skiktning
37	Kvartsavslag	190	7 041 590,22	1 555 768,11	208,63		9	18	Vit kvarts
38	Tuffitavslag	190	7 041 590,22	1 555 768,11	208,63		1	0,2	
39	Kvartsitavslag	190	7 041 590,22	1 555 768,11	208,63		1	0,2	Grå kvartsit
40	Rödockra	281	7 041 592,02	1 555 766,87	208,55		4	0,1	
41	Rosenkvartsavslag	281	7 041 592,02	1 555 766,87	208,55		1	0,2	
42	Kvartsavslag	281	7 041 592,02	1 555 766,87	208,55		66	48,4	Vit kvarts
43	Kvartsavslag	281	7 041 592,02	1 555 766,87	208,55		1	0,5	Grå kvarts
44	Porfyravslag	281	7 041 592,02	1 555 766,87	208,55		1	3,9	
45	Bergartsavslag	281	7 041 592,02	1 555 766,87	208,55		1	1,3	
46	Sandstensplatta	281	7 041 592,02	1 555 766,87	208,55	74 x 52 x 5 mm	1	29,2	Triangulär form med en nedsliten kant
47	Runt kvartsitföremål?	281	7 041 592,02	1 555 766,87	208,55		1	27	Har möjligen slitspår
48	Kvartsavslag	192	7 041 591,35	1 555 769,97	208,64		1	2,2	Grå kvarts
49	Kvartsavslag	191	7 041 591,11	1 555 768,01	208,62		24	14,1	Vit kvarts
50	Kvartsavslag	191	7 041 591,11	1 555 768,01	208,62		4	2,8	Grå kvarts
51	Rödockra	191	7 041 591,11	1 555 768,01	208,62		2	1,1	
52	Tuffitavslag	191	7 041 591,11	1 555 768,01	208,62		1	0,1	
53	Bergartavslag	191	7 041 591,11	1 555 768,01	208,62		2	19,5	Två olika bergarter
54	Kvartsitavslag	283	7 041 590,82	1 555 766,02	208,62		5	1,9	Grå kvartsit

55	Kvartsavslag	283	7 041 590,82	1 555 766,02	208,62		18	25,7	Vit kvarts
56	Kvartsavslag	283	7 041 590,82	1 555 766,02	208,62		1	0,3	Grå kvarts
57	Porfyravslag	283	7 041 590,82	1 555 766,02	208,62		1	2,3	Grå
58	Skifferavslag	283	7 041 590,82	1 555 766,02	208,62		2	0,8	Grå skiffer
59	Kvartsavslag	308	7 041 588,12	1 555 768,25	208,45		9	3,7	Vit kvarts, en del i botten av hård
60	Kvartsavslag	288	7 041 591,83	1 555 765,92	208,57		41	45	Vit kvarts
61	Kvartsitavslag	288	7 041 591,83	1 555 765,92	208,57		1	0,3	Grå kvartsit
62	Kvartsavslag	288	7 041 591,83	1 555 765,92	208,57		5	4,4	Grå kvarts
63	Bergartavslag	288	7 041 591,83	1 555 765,92	208,57		2	8	
64	Brända ben	86	7 041 533,26	1 555 796,99	210,11		1	1	
65	Brända ben	259	7 041 589,21	1 555 768,23	208,63		578	79,88	
66	Brända ben	260	7 041 589,06	1 555 767,24	208,71		380	60,88	
67	Brända ben	261	7 041 590,00	1 555 767,16	208,66		637	172,88	
68	Brända ben	262	7 041 590,99	1 555 767,03	208,66		464	126,58	
69	Brända ben	281	7 041 592,02	1 555 766,87	208,55		1015	249,56	
70	Brända ben	282	7 041 589,90	1 555 766,07	208,62		581	183,29	
71	Brända ben	283	7 041 590,82	1 555 766,02	208,62		315	55,95	
72	Brända ben	287	7 041 588,17	1 555 767,45	208,67		124	17,83	
73	Brända ben	288	7 041 591,83	1 555 765,92	208,57		628	128,79	
74	Brända ben	289	7 041 592,11	1 555 767,82	208,61		1415	357,80	
75	Brända ben	190	7 041 590,22	1 555 768,11	208,63		306	77,92	
76	Brända ben	191	7 041 591,11	1 555 768,01	208,62		730	132,50	
77	Brända ben	192	7 041 591,35	1 555 769,97	208,64		33	4,00	
78	Brända ben	307	7 041 588,25	1 555 768,43	208,50		58	8,70	
79	Brända ben	308	7 041 588,12	1 555 768,25	208,45		86	8,60	Härdbotten i ruta 307

Bilaga 3. Fyndlista från inventeringen

Fyndnr	Fynd	Pnr	X	Y	Z	Mått	Antal	Vikt	Kommentar
80	Sänkesten av bergart	-	-	-	-	130 x 92 x 34 mm	1	412	Med två urtag för fastsättning. Lösfynd från boplatsen
81	Kölskrapa av kvarts	-	-	-	-	30 x 18 x 13 mm	1	6,2	Vit kvarts
82	Sten med slipyta	-	-	-	-	60 x 22 x 22 mm	1	42,7	
83	Kvartsitavslag	-	-	-	-		2	8,3	Mörkgrå kvartsit
84	Kvartsavslag	-	-	-	-		13	16,5	Vit kvarts

Bilaga 4. Fotolista

Fotonr	Motiv	Fotograferat från
1	Södra delen av fornlämningsområdet, Ola George i bakgrunden	Norr
2	Södra delen av fornlämningsområdet	Syd
3	Den igenväxande skogsvägen söder om fornlämningen	
4	Den igenväxande skogsvägen söder om fornlämningen	
5	Den igenväxande skogsvägen söder om fornlämningen	
6	Den igenväxande skogsvägen söder om fornlämningen	
7	Ola George tar sig över spången över Skäljån	Väst
8	Ola George tar sig över spången över Skäljån	Väst
9	Spången över Skäljån	Väst
10	Arbetsbild, skolbarnen och Maria Nordlund gräver	Öst
11	Arbetsbild, skolbarnen gräver	Syd
12	Arbetsbild, skolbarnen gräver	Väst
13	Arbetsbild, skolbarnen gräver	Syd
14	Arbetsbild, skolbarnen och Maria Nordlund gräver	Sydväst
15	Arbetsbild, skolbarnen och Margareta Bergvall sållar	
16	Arbetsbild, skolbarnen och Ola George sållar	
17	Arbetsbild, skolbarnen gräver	
18	Arbetsbild, skolbarnen och Maria Nordlund gräver	Nordöst
19	Arbetsbild, skolbarnen gräver	
20	Den större undersökningsytan vid X 7041 590 Y 1555 767	Sydöst
21	Den större undersökningsytan vid X 7041 590 Y 1555 767	Sydöst
22	Översikt av norra delen av fornlämningen	Syd
23	Översikt av södra delen av fornlämningen	Norr
24	Den större undersökningsytan vid X 7041 590 Y 1555 767	Syd
25	Den större undersökningsytan vid X 7041 590 Y 1555 767	Syd
26	Den större undersökningsytan vid X 7041 590 Y 1555 767	Öst
27	Den större undersökningsytan vid X 7041 590 Y 1555 767	Öst
28	Den större undersökningsytan vid X 7041 590 Y 1555 767	Norr
29	Översikt av norra delen av fornlämningen	Sydöst
30	Översikt av norra delen av fornlämningen	Sydöst
31	Skolbarn	
32	Arbetsbild, skolbarnen gräver	
33	Övergången mellan myren och den sandiga strandterrassen	Syd
34	Rutgrävning vid den större undersökningsytan vid X 7041 590 Y 1555 767	Syd
35	Anläggning med mittpunkt vid X 7041 588 Y 1555 768	Syd
36	Rensad yta vid anläggning med mittpunkt X 7041 567,5 Y 1555 783,4	Väst
37	Rensad yta vid anläggning med mittpunkt X 7041 567,5 Y 1555 783,4	Väst
38	Skärvtstensansamling med mittpunkt X 7041 533,26 Y 1555 796,99 (A 86)	Väst
39	Skärvtstensansamling med mittpunkt X 7041 533,26 Y 1555 796,99 (A 86)	Väst

40	Anläggning med mittpunkt vid X 7041 588 Y 1555 768	Syd
41	Färgning med mittpunkt vid X 7041 590,24 Y 1555 768,12	Öst
42	Anläggning (kokgrop) i ruta X 7041 589,64 Y 1555 766,00	Nordöst
43	Anläggning (kokgrop) i ruta X 7041 589,64 Y 1555 766,00	Nordöst
44	Mörkfärgning med mittpunkt X 7041 592,5 Y 1555 768,16	Sydväst
45	Mörkfärgning med mittpunkt X 7041 592,5 Y 1555 768,16	Uppifrån syd
46	Profil genom färgning vid X 7041 588,2 Y 1555 768,3	Nordöst
47	Översikt av den större undersökningsytan vid X 7041 590 Y 1555 767	Öst
48	Skolbarnen	
49	Arbetsbild, skolbarn, Maria Nordlund samt Bernt Ove Wiklund på besök	Nordöst
50	Arbetsbild, skolbarn, Maria Nordlund samt Bernt Ove Wiklund på besök	Norr
51	Arbetsbild, barnen sållar	
52	Arbetsbild, skolfröken gräver	Väst
53	Arbetsbild, Norra delen av fornlämningen	Syd
54	Maria Nordlund	
55	Arbetsbild, Bernt Ove Wiklund gästgräver	Väst
56	Arbetsbild, av den större undersökningsytan vid X 7041 590 Y 1555 767	Norr
57	Provgrop i anslutning till myren	Väst
58	Besökare	
59	Besökare	
60	Besökare	
61	Besökare	
62	Profil genom färgning vid X 7041 588,2 Y 1555 768,3	

Bilaga 5. Dagbok

Dagbok för kursgrävning vid Snickerstensmon

2/6-2009

Inmätning av all synlig skärvsten i ytan, skolbarnen hjälpte till med att märka ut alla stenar med gula pinnar. Skärvstenarna och anläggningar mättes sedan in, inmätningarna visade sig grupperas kring ytorna närmast myren, förmodligen den gamla strandkanten. På en yta i norra delen av fornlämningen med koncentrationer av brända ben och skärvsten togs metersrutor upp. Mycket ben påträffades i rutorna. Under dagen var det omväxlande väder.

3/6-2009

Fortsatt grävning i metersrutor, skolbarnen hittade mycket brända ben, avslag, bland annat av rosenkvarts samt några skrapor. Inmätning av det gamla strandhaket mot myren samt den brunröda färgning med skärvsten och mängder av brända ben. Vädret var växlande, soligt, lite regnigt, hagelsvärmar.

4/6-2009

Fortsatt grävning i metersrutor, skolbarnen hittade mycket brända ben, avslag. När skolbarnen gått hem fortsatte grävningen och dokumentationen. En grop, en ev hårdrest och en sotig färgning påträffades under kulturlagret.

5/6-2009

Maria Nordlund ledde undersökningen med den sista skolgruppen under dagen. Under dagen besöktes undersökningen av stiftelsen Nämforsens styrelse.

Bilaga 6. Osteologisk analys

OSTEOLOGISK UNDERSÖKNING AV BEN FRÅN SNICKERSTENSMON, ÅDALSLIDENS SN, ÅNGERMANLAND

Petra Molnar & Carina Olson

Den arkeologiska undersökningen av stenåldersboplatsen Snickerstensmon i Ådals-Liden utfördes sommaren 2009 under ledning av Ola George, Murberget, Länsmuseum Västernorrland. Vid undersökningen tillvaratogs 7 351 fragment hårt brända ben (inga obrända ben fanns i materialet) till en vikt av 1 666,2 gram. Snittvikten av fragmenten är 0,2 gram. Andelen benfragment identifierade till art, grupp av arter eller djurklass utgör 18,5 % beräknat på vikt, 6 % beräknat på antal fragment. Den hårda bränningen och fragmenteringen är orsaken till det stora antalet oidentifierade ben.

Artgruppen som benämns *identifierbart?* innefattar benfragment som uppvisar identifierbara karaktärer, men som inte varit möjligt att gå vidare med inom analystiden. Benämningen gräsätare har tillämpats uteslutande för tandfragment.

Den vanligast förekommande arten både till antal och vikt, är älg. Troligtvis tillhör fragmenten inom grupperna stor gräsätare, gräsätare, medel och stort däggdjur, också älg. Två fragment av bäver, och ett av säl utgör de enda övriga identifierade däggdjuren. Utöver däggdjuren har ett fragment av en liten hönsfågel, troligen järpe, samt en tand från gädda identifierats (se artlista i tabell 1).

Tabell 1. Artlista

ART	ANTAL	VIKT
Däggdjur (<i>Mammalia</i>)		
Älg (<i>Alces alces</i>)	77	108,01
Stor gräsätare	40	4,03
Gräsätare	5	0,39
Säl (<i>Phoca sp.</i>)	1	0,46
Bäver (<i>Castor fiber</i>)	2	1,04
Stort däggdjur	56	65,94
Medel/stort däggdjur	49	36,04
Medelstort däggdjur	41	15,8
Litet/medelstort däggdjur	9	1,05
Litet däggdjur	5	0,71
Identifierbart?	147	74,74
Fåglar (<i>Aves</i>)		
Järpe (<i>Bonasa bonasia</i>)	1	0,1
Fiskar (<i>Pisces</i>)		
Gädda (<i>Esox lucius</i>)	1	0,04
Oident däggdjur(<i>Indeterminata</i>)	6 917	1 357,81
Totalt	7 351	1 666,16

Analysen är genomförd under september 2009 på Osteoarkeologiska forskningslaboratoriet vid Stockholms universitet, med hjälp av laboratoriets komparativa samling.

Ålders- och könsbedömning

Ett fragment från ett mellanfotsben från bäver kunde konstateras komma från en subadult

individ, då benet inte hade fusionerat. Inga fragment i materialet hade karaktärer som säkert kunde användas för könsbedömning.

Snittspår

Snittspår har observerats på sju benfragment som inte kunde identifieras till art. Dessa har påträffats i påsar med följande Pnr; 190, 191, 259, 261, 262, 283 samt 289 (fig. 1).

Figur 1. Benfragment från Pnr 261 med snittspår.

Gnagspår och bearbetade ben

Inga säkra gnagspår har kunnat konstateras, inte heller några benfragment som med säkerhet kan bedömas som bearbetade.

Ben i kontext

Pnr 281 och 289 uppvisade flest ben. Pnr 281 innehöll älg och stor gräsätare och Pnr 289 hade flest arter; älg, bäver och säl, och störst antal fragment av älg. Gäddan fanns i Pnr 262 och järpen i Pnr 282 (tab. 2 och 3).

Tabell 2. Antal fragment och vikt per punktnummer.

Punktnummer	Antal fragment	Vikt i gram
190	306	77,92
191	730	132,50
192	33	4,00
259	578	79,88
260	380	60,88
261	637	172,88
262	464	126,58
281	1015	249,56

282	581	183,29
283	315	55,95
287	124	17,83
288	628	128,79
289	1415	357,80
307	58	8,70
308 i ruta 307	86	8,60
A86	1	1,00
Totalt	7 351	1 666,16

Tabell 3. Antal artbestämda fragment per punktnummer.

Punktnr	Älg	Järpe	Bäver	Gädda	Gräsätare	Säl	Stor gräsätare	Totalt
190	6						5	11
191	4						4	8
259	5						7	12
260	5						5	10
261	16							16
262	6			1			4	11
281	6						13	19
282	2	1			2			5
283	4		1				2	7
287	2							2
288	7				2			9
289	14		1			1		16
307					1			1
Totalt	77	1	2	1	5	1	40	127

Anatomisk fördelning

Fördelningen av kroppsdelar visar att den största andelen identifierade benfragment hamnar i kategorin rörben/revben. Inom denna kategori hör revbenen till de köttrika kroppsdelarna medan rörbenen kan härröra både från köttrika (fram- och bakben) och köttfattiga (yttre extremiteter) kroppsdelar. Antalet identifierade fragment från köttrika kroppsdelar; ryggrad, bröstorg, fram- och bakben är 48. De allra flesta identifierade fragment från älg (63) kommer från hand/fot regionen, och det rör sig mestadels om falanger, dvs. tåben. Det bör dock påpekas att det stora antalet obestämda fragment troligen döljer många fler köttrika kroppsdelar, särskilt kotor och revben pga. deras delvis sköra struktur (tab. 4).

Tabell 4. Anatomisk distribution per art, grupp av arter samt oidentifierad art.

Art	Kranium	Ryggrad	Bröstkorg	Framben	Bakben	Hand/fot	Rörb/revb	Obest.	Totalt
Älg	2	5	1	4	2	63			77
Stor gräsätare	40								40
Gräsätare	5								5
Bäver						2			2
Säl						1			1
Stort däggdjur		3					53		56
Medel/stort däggdjur							49		49
Medelstort däggdjur	1	2	10				28		41
Litet/medel stort däggdjur		1	8						9
Litet däggdjur							5		5
Järpe					1				1
Gädda	1								1
Obest. Art	12		4	7			68	6 973	7 064
Totalt	61	11	23	11	3	66	203	6 973	7 351

Endast med ett undantag, ett fragment av säl, har terrestriska däggdjur identifierats i benmaterialet. Den osteologiska undersökningen tyder därför på att detta är en inlandslokal, men benmaterialet är starkt fragmenterat och en stor andel av benen har inte med säkerhet kunnat identifieras. Tolkat utifrån strukturen på benfragmenten är det troliga dock att majoriteten ben härrör från älg. Skulle t ex säl haft en stor ekonomisk betydelse på denna lokal, hade med det med stor säkerhet funnits ett stort antal fragment från de robusta delarna av kraniet samt yttre extremiteter. En viss försiktighet vid tolkningen av lokalen utifrån benen kan dock vara på plats.

C₁₄-datering

Två benfragment av älg är urplockade från Pnr 191 och Pnr 289 och skickade till Göran Possnert i Uppsala för datering enligt överenskommelse.

Bilaga 7. Tidningsartiklar

Vid Snickerstensmon i Näsåker kan det ligga en stenålderboplat. I helgen besöktes platsen av deltagarna i ett arkeologiseminarium. Margareta Bergvall från länsmuseet talar.

FOTO: FREDRIK NORDLANDER

På besök i stenåldern

NÄSÅKER

Under helgen arrangerade föreningen Forn tid i Ramsele en arkeologihelg med inbjudna föreläsare och en exkursion till Snickerstensmons arkeologiska utgrävningsplats.

Utgrävningsplatsen visar på fynd som kan tyda på att det rör sig om en stenåldersboplat.

Under helgen anordnade föreningen Forn tid i Ramsele sitt årliga seminarium om fornhistoria och arkeologi. Seminariet syftar till att bjuda in intresserade att delta i föreläsningar och exkursioner om Norrlands forntida historia.

I år hade man bjudit in flera föreläsare, bland andra Stig Welinder, professor på mittuniversitetet och Margareta Bergvall, arkeolog från Länsmuseet.

Seminariet började på lördagen med föreläsningar och föredrag på SVAR i Ramsele, för att avslutas med en exkursion till Snickerstensmons arkeologiska utgrävningsplats på söndagen.

I början av sommaren har det pågått arkeologiska utgrävningar vid Snickerstensmon utanför Näsåker, där skolungdomar från bland annat Näsåker deltagit. Själva exkursionen till utgrävningsplatsen gick via en ganska otillgänglig väg genom skogen, över en gammal flottarbrygga.

Väl framme vid Snickerstensmon fick deltagarna

Stig Welinder, professor på Mittuniversitetet berättade om utgrävningsplatsen och deltagarna hade möjlighet att få svar på sina frågor.

Man har bland annat hittat ben och stora mängder skörbränd sten på Snickerstensmon.

möjlighet att lyssna till Stig Welinder och Margareta Bergvall och möjlighet att kanske få svar på sina frågor och gå runt och titta på själva utgrävningsplatsen

Vid utgrävningsplatsen har man gjort fynd som tyder på att det en gång legat en boplat där. Platsen ligger långt upp i skogen vid en myr och man vet att havs-

linjen gick ända upp dit en gång i tiden. Snickerstensmon kan alltså ha varit en gammal havsstrand.

Exakt hur gamla fynden är osäkert men det kan röra sig om 5000–6000 år eller mer. Det är först efter fynden analyserats ordentligt som man kan säga om det verkligen rör sig om en stenåldersboplat.

FREDRIK NORDLANDER

Under fyra dagars utgrävningar hittade eleverna inte mindre än tre kilo brända ben på Snickerstensmon utanför Näsåker.

FOTO: LÄNSMUSEET MURBERGET

Många fynd vid ung utgrävning

NÄSÅKER

När elever från Näsåkers skola sköter utgrävningen blir det massor av arkeologiska fynd. Snickerstensmon utanför Näsåker är en fyndplats som kan visa sig vara riktigt gammal.

Eleverna vid Näsåkers skola är den förenande länken mellan framtid och forntid. Skolan är en av de få i landet som valts ut att delta i "Adoptera ett framtidsminne", läns museets och riksantikvarieämbetets projekt för att öka förståelsen och kunskapen om det på många sätt unika kulturarv som Nämforsens hällristningsområde samt de omgivande markerna utgör.

– Hela västra Ångermanland är i stort sett oinventerat eftersom riksinventeringen avslutades innan man hann undersöka just detta område, säger Margareta Bergvall, kulturarvspeagog på Läns museet Murberget.

Ur arkeologisk synpunkt är det inte vilket område som helst.

– Det är hett, säger Margareta Bergvall.

– Här finns inte bara hällristningar, fångstgropar och hällmålningar. Här finns alla möjliga spår från

Arkeologi är kul!

FOTO: LÄNSMUSEET MURBERGET

forntiden, hela området är en dold skatt! Vi vill ge barnen en möjlighet att se helheten, sina historiska rötter, förstå de stora sammanhangen. Ute i skogen kan de sedan bättre känna igen stenåldersmiljöer och möjliga fyndplatser.

Under en vecka fick elever från skolan delta i en utgrävning på Snickerstensmon, en halvmil utanför Näsåker. Där hittade man massor av fynd – skörbränd sten, brända ben och avslag.

– Vi valde platsen tack vare ett tips från en förälder, som för många år sedan hittade en del av en krumkniv där, berättar Margareta Bergvall.

– Boplatser är ovanligt eftersom man gjort en vänd-

plan här och skrapat bort torv och rötter så att alla fynd kommit i dagen. Alldeles intill går ett myrstråk, det ser ut som ett gammalt strandhak, och höjden över havet gör att det kan vara mycket

Snickerstensmon ligger 210 meter över havet. Det finns möjlighet att det är fråga om en gammal havsvik; isåfall kan boplatser vara 8-9000 år gammal.

– **Föremålen** är ålderdomliga, men vi vet inte säkert förrän de analyserats. Är platsen så gammal så är det den äldsta grävda boplatser i Västernorrland, säger Margareta Bergvall.

KATARINA ÖSTHOLM

katarina.ostholm@allehanda.se
0620-257 90

Bilaga 8. Fotobilaga

